

Referat fra møte i overvåkingsgruppen, 18 september 2013

Videomøtet ble holdt onsdag 18. september 2013, kl. 09:00-15:00

Navn	Institusjon
Anne Kristine Frie	Havforskningsinstituttet, sekretariatet
Vera Helene Lund	Havforskningsinstituttet, sekretariatet
Geir Ottersen	Havforskningsinstituttet, sekretariatet
Gro I. van der Meeren	Havforskningsinstituttet, sekretariatet
Josefina Johansson	Havforskningsinstituttet, sekretariatet
Tone Vollen	Havforskningsinstituttet, sekretariatet
Per Arneberg	Havforskningsinstituttet, sekretariatet
Amund Måge	NIFES
Camilla Fossum Pettersen	Miljødirektoratet
Gunnar Skotte	Miljødirektoratet
Ingunn Selvik	Miljødirektoratet (Miljøstatus.no)
Norman Green	NIVA
Tor Fadenes	Oljedirektoratet
Thorbjørn Thorvik	Fiskeridirektoratet
Lisa Langård	Fiskeridirektoratet
Hilde Kristine Skjerdal	Statens strålevern
Nina Mari Jørgensen	NP
Cecilie von Quillfeldt	NP

Velkommen og godkjenning av dagsorden

Dagsorden godkjent.

Utsendt referat fra møtet 31. januar godkjent.

1. Informasjon fra sekretariatet

a) Status for rapportering og oppdatering av indikatorer på miljøstatus.no

Arbeidet med sharepoint er fullført. Alle dokumenter fra møter og andre dokumenter som er relevante for OVGs arbeid ligger her. **Inn her info om hvordan man logger seg på.** På nettsiden vil det legges inn lenker til institusjonene som deltar i OVG. Det vil også legges inn lenker til andre nettsteder som er relevant for arbeidet vårt. **Overvåkingsgruppens medlemmer bes sende inn forslag til lenker til Vera Lund (vera.helene.lund@imr.no).**

b) Overvåkingsgruppens nettside og sharepoint

Alle dokumenter knyttet til overvåkingsgruppens arbeid er nå lagt i Sharepoint. Presentasjonene fra møtene i gruppen vil også bli lagt her. Sekretariatet vil samlet se på nettsidene og gjøre noen endringer der. Sekretariatet ønsker forslag fra overvåkingsgruppens medlemmer til lenker som bør ligge der.

c) Endringer i sekretariatet

Tone er tilbake, men går ut i ny permisjon ved juletider.

d) Rapport om bruk av enkel statistikk på indikatorene, rapport om samarbeid med Russland og arbeidet med koordinering av overvåkingsaktiviteter er forsinket. Nye tidsfrister er satt opp i arbeidsplanen.

2. Informasjon fra redaksjonen i miljøstatus.no

Ingunn (Mdir og redaksjonen i miljøstatus.no)

- Møte i september mellom redaksjonen i miljøstatus.no sekretariatet i OVG der rutine for oppdatering av indikatorer ble gjennomgått.
 - For indikatorer som har vært rapportert tidligere:
 - Overvåkingsgruppens sekretariat bestiller fra forfatter når en indikator skal oppdateres.
 - Forfatter leverer direkte til redaksjonen i miljøstatus.
 - Miljøstatus kommuniserer med forfatter om utforming av tekst med mer.
 - Når indikatoren er klar fra Miljøstatus sin side, sendes den til OVGs sekretariat for en faglig innholdssjekk. Deretter blir indikatoren sendt ut til OVGs medlemmer for en sjekk.
 - Overvåkingsgruppens medlemmer og sekretariat skal ha mulighet til å kommentere på det faglige innholdet, men forfatter skal alltid ha det avgjørende ordet om innhold.
 - Når en indikator er sjekket ut med overvåkingsgruppen, gir leder av overvåkingsgruppen klarsignal til Miljøstatusredaksjonen og den blir publisert på miljøstatus.no
 - Ansvarlig i sekretariatet/leder av overvåkingsgruppa og forfatter orienteres per e-post av Miljøstatusredaksjonen når indikatoren er publisert.
 - Indikatorer som ikke har vært rapportert tidligere blir først sendt til overvåkingsgruppens sekretariat for en gjennomgang før de sendes til redaksjonen i miljøstatus.no. Deretter samme prosedyre som over.
- Møte mellom redaksjonen for miljøstatus og infoavdeling på HI og OVGs leder.
 - Det skal lages en katalog med informasjon om indikatorene til OVG. For en del av indikatorene blir data vist på nettsidene gjennom såkalte dynamiske grafer. Her ligger dataene i en database og grafen oppdateres automatisk fra denne basen. Disse grafene gir mulighet for deling og nedlastning på andre nettsteder eller til andre formål. Da skal det samtidig som det følge med egenskapsfelter (metainformasjon) og datagrunnlaget for framstilling av grafen (grunnen er selvsagt at dataene ikke skal presenteres uten at man har bakgrunnsinfo om dem). Det er denne metainformasjonen som skal ligge i indikorkatalogen.
- Miljøstatus.no har utviklet en mobil-app for kartløsninger som vant Farmandprisen for 2013 for beste nytte-app. Den er tilgjengelig på <http://mobilkart.miljostatus.no/> . Den har også blitt omtalt i Computerworld (<http://www.idg.no/computerworld/article276773.ece>).

3. Informasjon fra faglig forum for Norskehavet

Per (HI). Faglig forum Norskehavet jobber med grunnlagsrapporten for oppdatering av forvaltningsplanen for Norskehavet. Frist for et komplett første utkast 21. oktober. OVG har ansvar for kapittel 2 og kapittel 6, der kapittel 6 er et ansvar som har kommet til i august 2013 (se også sak 6).

4. Informasjon om andre overvåkingsinitiativ (meget omfangsrikt, resten av referatet fortsetter på side 8)

a) MSFD, OSPAR (Camilla, Miljødirektoratet)

Siden forrige møte i Overvåkingsgruppen har Miljødirektoratet deltatt på noen av møtene har vært i MSCG og WG GES i løpet av 2013:

- MSCG (Marine Strategy Coordination Group) møte fra 4.-5. februar

- WG GES (Working Group for Good Environmental Status) møte 5.-6. mars
- Felles workshop WG ESA/WG GES (Working Group on Economic and Social assessment)

(i) *MSCG (Marine Strategy Coordination Group) møte fra 4.-5. Februar*

Her finnes det norsk referat i EØS-databasen til MD.

Viktigste saker:

- Oppdatering av status for medlemslandenes arbeid med artikkel 8 (initial assessment), artikkel 9 (defining GES) og artikkel 10 (miljømål og indikatorer)
 - ➔ Konklusjon: De fleste medlemslandene har levert arbeidet under artiklene, men av svært ulikt omfang og kvalitet. Landene har brukt mye tid på å legge inn sine data i "reporting sheets" i EIONET-databasen
- Landene hadde også begynt med å jobbe med tilgrensende havområder, for å se på koherens i overvåkingsdata og miljømål mellom land (med hensyn på å etter hvert finne fram til felles tiltak). OSPAR leder dette arbeidet.
- Komiteen/marint team rapporterte om sitt arbeid under artikkel 12: "Completeness check":
 - ➔ Komiteens rapport skal ferdigstilles i løpet av høsten 2013. Komiteen rapporterte sitt førsteinntrykk på møtet. Beskjeden var klar – medlemslandenes kartlegginger (IA) er levert med ulikt omfang og kvalitet. Vurderingen av miljøtilstand og miljømål er i liten grad basert på kvantitativ informasjon. Miljømålene er i stor grad en gjentakelse av eksisterende politikk. Det er stor variasjon i fremgangsmåten og tilnærmingen til rapporteringen. IAene er svake på beskrivelse av påvirkning og konsekvenser. De samfunnsøkonomiske vurderingene er lite omfattende.
- Andre påbegynte aktiviteter ble nevnt, slik som utarbeidelsen av et overvåkingsprogram under artikkel 11.
 - ➔ Det ble opplyst om at OSPAR er i gang med å revidere sitt rammeverk for miljøovervåking.
 - ➔ Som et første skritt på veien videre har OSPAR igangsatt et arbeid med å samle inn info om nasjonale indikatorer, for å identifisere hva som er felles og hvilke som er ulike.
- Andre strategiske saker ble tatt opp, mest av hensyn til hvordan arbeidet skal organiseres videre, men også om konkrete tema som har vært så å si usynlige i arbeidet fram til nå, for eksempel klimaendringer.
- Det ble også gitt en orientering om kommisjonens innlede samarbeid med ekspertgruppen for marint beskyttede områder (MPA – Marine protected areas). Mye av arbeidet gjøres på tvers med Habitat- og fugledirektivet. Utfordring til dette arbeidet er manglende retningslinjer til hvordan man bør gå fram i det å peke ut nye MPAer.

(ii) *WG GES (Working Group for Good Environmental Status) møte 5.-6. mars*

Her finnes det norsk referat i EØS-databasen til MD.

Viktigste saker:

- Kommisjonen skal i henhold til artikkel 12 sammenstille innrapporterte data for å kunne gi en miljøstatusvurdering på tvers av europeiske havområder.
 - ➔ Tidlige indikasjoner, tyder på at det innrapporterte datagrunnlaget er for ulikt og mangler sammenlignbarhet. Det er også stor variasjon i tilgang på data. Det er også forskjeller i hvordan medlemslandene har koblet arbeidet mellom de ulike artiklene. Ulik språklig forståelse.
 - ➔ Det er ikke koherens i metodikk og forståelse av GES. Det er umulig for Kommisjonen å sammenligne og vurdere.
 - ➔ Kommisjonens rapportering blir utsatt (2013).
 - ➔ Det ble etterlyst mer samordnet innsats i de regionale havkonvensjonene – spesielt OSPAR.
 - ➔ EEA og ICES vil også inkluderes mer i arbeidet. Spesielt gjelder dette arbeidet med å lage en felles baselinerapport.
- Klassegrenser ble presentert. Landene har ulikt syn på klassegrenser. For noen Deskriptors indikatorer er det greit – spesielt dem som omhandler forurensning og mattrygghet (D8 og 9). Men ikke for andre deskriptorer – spesielt de som går på biologisk mangfold (D1,2), menneskeskapt eutrofi (D5) og sjøbunnsintegritet (D6), næringskjeder (D4), marint avfall (D10) og tilført energi (D11). Her er klassegrensene svært uklare. Man vet ikke helt hva som er god og dårlig tilstand.
 - ➔ Etter dette møtet ble det fart på arbeidet med å utvikle felles indikatorbeskrivelser i OSPAR. Indikatorbeskrivelser for forurensning og eutrofi ble utviklet i HASEC (Hazardous **S**ubstances and **E**utrophication **C**ommittee) og forslaget ble vedtatt av CoG på forrige møte. Biologiske indikatorer er fortsatt under utvikling gjennom ICG COBAM.

(iii) Felles workshop WG ESA/WG GES (Working Group on Economic and Social assessment)

Her finnes det ikke noe offentlig referat på norsk, kun en oppsummering med nøkkelbeskjeder på engelsk.

- En workshop i oppstartsfasen av det å utvikle tiltaksprogrammer.
- Det er en felles forståelse på tvers av de europeiske landene om hvor skoen trykker i forhold til hva som er de største utfordringene som kan forbedres gjennom tiltak;
 - ➔ Fiskeri var nominert til å utgjøre den største påvirkningen.
 - ➔ Deretter eutrofi.
 - ➔ Fiskeriforvaltning er ikke en direkte del av MSFD – selv om tilstand som følge av fiskeri skal rapporteres også under MSFD. Dette blir til syvende og sist politiske beslutninger som må fattes i EU. (Modulf?)

- Det er enighet om at det bør etableres få felles tiltak, men at det i gjengjeld velges ut tiltak som gir størst miljømessig forbedring.
- Det er behov for å gjøre en videre prioritering blant potensielle tiltak med hensyn på kostnad og muligheten for å oppnå resultater raskt.
 - ➔ Det er åpent for det enkelte medlemsland å også ha egne tiltaksprogrammer for mer lokale eller nasjonale utfordringer dersom det er hensiktsmessig.

Når det skal utvikles overvåkingsprogrammer så er det også viktig at:

- Koblingen mellom påvirkning og effekt sikres.
- Tiltak bør koordineres på de områdene hvor det er hensiktsmessig. De regionale havkonvensjonene spiller en viktig rolle her.
- Det er viktig å forstå sammenhengen mellom eksisterende tiltak og kommende tiltak som skal dekke behovene til MSFD.
 - ➔ Det ble uttrykt et ønske om å utvikle et concept paper for hvordan tiltaksprogrammer kan bygges. Det ble satt ned en drafting group. Utkast skal gjennomgås på møter i WG ESA og WG GES i løpet av oktober 2013, og det skal videre vedtas av MSCG på møte i november 2013.
- Fram til nå er det brukt mye ulike metodikk for å estimere kostnad ved degradering av økosystemet.
 - ➔ Vanskelig å bedømme sosioøkonomiske konsekvenser.
 - ➔ Usikkerhet ofte brukt som unnskyldning for utsettelse. Det blir politiske beslutninger til syvende og sist.
 - ➔ WFD var ikke relatert til sosioøkonomiske konsekvensanalyser.
- De sosioøkonomiske analysene bør brukes som støtte oppunder valget av tiltak;
 - ➔ MPAene (marint beskyttede områder) må tas inn, men ellers er deskriptor D1 godt dekket av Habitatdirektivet. Undervannsstøy ikke dekket. Marint avfall delvis dekket. Sjømattrygghet dekket. Forurensning fullstendig dekket av vannforskriften.
 - ➔ Gå tilbake til WFD tiltak og koble disse til miljømål fra marine områder.
- Tiltakene som utvikles vil ha mange referanser til WFD og flere andre direktiver.
- Koblingen til annen politikk er utfordrende fordi det ikke alltid er sammenheng mellom effekt og påvirkning.
- Det er behov for å identifisere kostnadseffektive indikatorer – for hvilke sektorer er de langsiktige eller kortsiktige? Identifisere nøkkelindikatorer.
- Det ble også påbegynt et arbeid med å utvikle en tabell som skal vise hvordan medlemslandene skal kunne tilnærme seg tiltak under hver deskriptor for å identifisere temaer som allerede er regulert under andre direktiver og avtaler.
 - ➔ WFD rapportering vil dekke D5, D8 og delvis D10.

- Annen lovgiving dekker delvis D1, D3, D9 og D10.
- Fokus på nye tiltak, eller tilleggstiltak, særlig for MPAer (marint beskyttede områder), D1, D2, D6, D7, D10, D11.

b) MOSJ (Nina, NP)

- MOSJ er et økosystembasert overvåkingssystem for Svalbard og Jan Mayen og omkringliggende havområder. Inkluderer både tilstands- og påvirkningsindikatorer. En rekke institusjoner leverer data.
- En del marine indikatorer er felles med OVG
- Det utarbeides nå en statusrapport for det marine miljøet, basert på indikatorene i MOSJ og annen relevant informasjon. Det vurderes samtidig om det bør gjøres endringer i indikatorsettet.

c) CBMP (Cecilie, NP)

- Det er utarbeidet et flak om den norske aktiviteten i prosjektet (lagt på OVGs sharepoint)
- Formål med prosjektet er å koordinere og rapportere overvåkingen av biodiversitet sirkumpolart med sikte på å kunne gi et "best educated guess" om hva de som er viktige endringer i biodiversitet og hva årsakene er.
- Erfaringene så langt viser at det er problem å få etablert indikatorer med et relativt likt innhold i de ulike arktiske regionene.
- En justert målsetting er derfor å få mest mulig sammenlignbart ut fra ulike indikatorer fra regionene. For Norges del bør indikatorene i CBMP være identiske med indikatorene i OVG og MOSJ.

Det er i CBMP etablert arbeidsgrupper for de ulike komponentene i økosystemene. Et problem med disse er at det ikke er på plass fast finansiering. Den best fungerende er Benthos-gruppen (ledet av Lis Lindal Jørgensen, HI). For sjøfugl, ringsel og isbjørn er det etablert godt fungerende sirkumpolare grupper utenom CBMP, og resultatene fra disse brukes inn i arbeidet i CBMP.

d) Felles norsk-russisk overvåking av Barentshavet (Per, HI)

- Formålet med prosjektet (som startet i 2010) er å utarbeide felles norsk-russiske rammer for overvåking av miljøet i Barentshavet. Overvåkingen skal kunne brukes til innen økosystembasert forvaltning.
- Fra norsk side ledes prosjektet av NP og HI, fra russisk side av Sevmorgeo og PINRO.
- Gjennom to workshops er det utarbeidet et forslag til en liste over felles indikatorer. Fra norsk side er det en målsetting om at indikatorene til OVG og CBMP skal være felles med de norsk-russiske.
- Forslaget til felles indikatorer ble våren 2013 sendt på høring til relevante norske og russiske institusjoner. Det kom svar fra tre norske institusjoner. Basert på innspillene konkluderte prosjektledelsen i juni 2013 om hvilke indikatorer som bør inngå.
- Det skal avholdes en workshop i prosjektet i første del av 2014 der det blant annet skal drøftes hvordan overvåkingsaktiviteter kan koordineres. Rapport fra prosjektet vil foreligge i siste del av 2014.

e) Øvrige overvåkingsinitiativ:

- Petroleumsindustriens overvåking (Tor, OD):

- Petroleumsindustrien er pålagt betydelig overvåking som omfatter frie vannmasser og på havbunnen. Dette omfatter også upåvirkede stasjoner. Rammer legges av Miljødirektoratet. Resultater og rapporter fra dette arbeidet kan være nyttig for OVG og gruppen bør holde seg informert om arbeidet.
- JAMP (Norman, NIVA)
 - en2012 startet Klif (som nå er en del av Miljødirektoratet) programmet "Miljøgifter i kystområdet – MILKYS". Dette bygger på CEMP (tidligere JAMP), som var Norges bidrag til OSPAR når det gjaldt miljøgifter. MILKYS omfatter færre stasjoner enn CEMP men undersøkelse av flere stoffer i blåskjell og torsk (med hhv 26 og 15 stasjoner). I tillegg til metaller, TBT, PAH, PCB, PBDE og PFC omfatter programmet nå også HBCDD, TBPPA, BPA, SCCP, MCCP, alkylfenoler, PFR, og stabile isotoper. Noen av de stasjonene og/eller analysene som falt ut fra CEMP er nå tatt inn igjen under Miljødepartementet finansiering av "lange overvåkingstidsserier". Begge programmene inkluderer overvåking med biologisk effekt metode og passiveprøvetakere på noen få stasjoner.
- Overvåking av sjømattrygghet (Amund, NIFES). NIFES har gjort 6 større basisundersøkelser av ulike arter. Disse følges nå opp med videre ut fra grunnlaget som er lagt.
- Kartlegging av miljøgifter i sjøfugl (Camilla, Miljødirektoratet). Har vært utført på Sklinna og Røst. En har søkt å se på den samlede effekten av ulike miljøgifter. Disse tyder på at miljøgiftene påvirker overlevelse av kyllinger i egg, særlig hos gråmåke.

5. Informasjon om arbeid i ICES, Gro(HI)

- Gro ga en kort introduksjon om det internasjonale havforskerrådet (ICES) og ICES' forhold til økosystemkunnskap og forvaltningsråd. Det var en rask gjennomgang av formålet til ICES, strukturen og en liste over et utvalg av forskningsgrupper, studiegrupper, arbeidsgrupper og komiteer som er relatert til biodiversitet og forurening i marine økosystem, generelt eller regionalt.
- ICES har deltakerland fra USA og Canada i vest til Russland og land rundt Svartehavet i vest. Formålet med organisasjonens samarbeid er å gi vitenskaplig basert informasjon og forvaltningsråd, og samtidig legge til rette for faglig publisering av ny kunnskap, blant annet gjennom en egen fagjournal med fagfellevurdering (ICES Journal of Marine Science).
- ICES ledes av et internasjonalt råd, støttet av et hovedkontor og et administrativt kontor i København i tillegg til en finanskomité. Under disse ligger tre fellesfunksjonsgrupper for strategiske initiativ, data og informasjon og opplæring. Opplæringen inviterer til mange ulike kurs som er åpne for alle som kan gi en relevant grunn til å delta, så langt det er plass. Kjernen i ICES er likevel de to hovedgruppene for rådgiving og utvikling: rådgivingskomiteen og den vitenskaplige komiteen. Under disse to gruppene finnes en mengde arbeidsgrupper, arbeidskomiteer og studiegrupper som favner fra svært spesialiserte til svært vidtfavnende. Det er klart at utviklingen i det tiår har gått mot reduksjon i spesialgrupper og en stor satsing, nå faktisk hovedsatsingen, går mot

økosystemrelaterte grupper. Ved å søke på nettsiden:

(<http://www.ices.dk/community/groups/Pages/default.aspx>)

- Ved å bruke stikkord som "Assessment", "Biodiversity", "Integrated" og "Ecosystem" kom det opp mange titalls forslag til aktive grupper. Etter å ha filtrert vekk regionale eller artsspesifikke treff som ble ansett som helt irrelevant for Norskehavet, var listen fremdeles på 33 forskjellige grupper, som spenner over alle typer grupper som ICES benytter seg av. Det er norske deltakere i majoriteten av disse gruppene, men det gjenstår å få en bedre samordning om hvem som er hvor og hva som skjer i de ulike gruppene. Listen ligger i det vedlagte foredraget som ble holdt under OG-møtet. Som eksempel på en ICES rapport, er 2013 rapporten fra WGECO (arbeidsgruppen for økosystemeffekter av fiskerier) tilgjengelig her (http://www.ices.dk/sites/pub/Publication%20Reports/Expert%20Group%20Report/acom/2013/WGECO/wgeco_2013_final.pdf) Sammendraget er her: http://www.ices.dk/sites/pub/Publication%20Reports/Expert%20Group%20Report/acom/2013/WGECO/wgeco_2013_ExSumm.pdf

6. Overvåkingsgruppens bidrag til grunnlaget for oppdatering av forvaltningsplan for Norskehavet: Kapittel 2 og 6 i fellesrapporten

- Kapittel 2
 - Endringer siden 15. februar 2013 ble gått gjennom, det kom ingen kommentarer til disse på møtet.
 - Frist for skriftlige kommentarer og endringsforslag er 9. oktober
 - Revidert utkast sendes overvåkingsgruppen 15. oktober.
 - Kapittel 2 oversendes Faglig forum for Norskehavet 21. oktober, da et fullstendig utkast til fellesrapporten skal være klar
- Kapittel 6
 - Overvåkingsgruppen har i Faglig forums møte 27. august blitt bedt om å bidra til kapittel 6, som handler om sårbare og verdifulle områder gjennom dette vedtaket:
 - Sekretariatet har vært i kontakt med Overvåkingsgruppa v/Per, og har kommet frem til et forslag som innebærer at sekretariatet laget et første forslag til kapittel. Deretter vil dette sendes til Overvåkingsgruppa, som vil vurdere eventuelle endringer i status for SVO'ene basert på data som er levert til kap. 2. De vil også forsøke å si noe om det finnes grunnlag for å si noe om endringer i grenser, men det vi eventuelt være opp til Faglig forum å foreslå slike endringer
 - Følgende prosess ble vedtatt for dette arbeidet i overvåkingsgruppen:
 - Arbeidet i sekretariatet vil ledes av Geir Ottersen. Sekretariatet vil trekke inn andre medlemmer av overvåkingsgruppen etter behov i utarbeidelsen av et utkast. Et utkast skal være klart for gjennomlesning av hele overvåkingsgruppen senest 15. oktober. Frist for kommentarer blir 18. oktober. Revidert utkast vil foreligge 21. oktober. Det vil bli vurdert behov for møte (per telefon) den 21. oktober.

7. Etablering av overvåkingsprogram for Nordsjøen og Skagerrak

- I forvaltningsplanene for Barentshavet og Norskehavet er det som kjent oppgitt hvilke indikatorer den samordnede overvåkingen skal bestå av. I forvaltningsplanen

for Nordsjøen og Skagerrak er dette gjort annerledes ved at overvåkingsgruppen er bedt om å etablere indikatorsettet med grunnlag i indikatorrapporten for havområdet.

- Sekretariatet foreslo til møtet at 41 av de 42 indikatorene som er foreslått i indikatorrapporten inkluderes i overvåkingssystemet.
- Indikatoren sekretariatet mener ikke bør inkluderes er "Størrelsesindeks fisk". Sekretariatets begrunnelse for dette er gitt i fremlegget til saken.
- Overvåkingsgruppen sluttet seg til sekretariatets forslag, og overvåkingssystemet for Nordsjøen og Skagerrak etableres derfor med de 41 indikatorene angitt ovenfor. Oversikt over indikatorene er gitt i vedlegg til dette referatet.
- Sekretariatet trakk videre frem at en i et videre arbeid med overvåkingssystemet, kan arbeid i andre overvåkingssystemer kan gi viktige innspill. Det er derfor nødvendig å følge med på disse, spesielt det som nå gjøres innenfor OSPAR. Også dette sluttet overvåkingsgruppen seg til.
- Det ble også informert om at sekretariatet allerede har satt i gang arbeid med å få in rapportering for en del av indikatorene. Dette skjer etter samme mal som for Norskehavet og Barentshavet.

8. Statusrapport for Barentshavet

Overvåkingsgruppen skal hvert annet år rapportere om status i norske havområder. Neste rapport vil være om Barentshavet. Følgende prosess ble vedtatt for arbeidet:

- De enkelte indikatorene oppdateres på miljøstatus.no etter de oppsatte tidsfristene. Oppdateringene som er rapportert per 1. februar 2014 inkluderes i statusrapporteringen.
- Det lages en samlet vurdering av status av samme format som i rapporten for Norskehavet som ble avgitt i februar. Her skal viktige trekk i status for økosystemet (inkludert klima) beskrives samt utviklingstrekk for grupper hvor det er avvik fra langtidsgjennomsnitt eller andre mål for normaler. Det bør belyses hvilke aspekter av observert status som kan være et resultat av påvirkning fra menneskelige aktiviteter og hva som kan tilskrives naturlig variasjon. Det skal også gis en vurdering av status for forurensning i sjømat. Det bør legges vekt på å få frem endringer siden forrige statusrapportering (som var basert på data fra 2011 eller eldre).
- Den samlede vurderingen gjøres av en oppnevnt gruppe ledet av overvåkingsgruppens leder. Overvåkingsgruppens medlemmer oppnevner personer til denne gruppen. Det kan oppnevnes flere personer fra en institusjon. Basert på indikatorene og andre informasjonskilder, beskriver personene i gruppen først momentene de mener bør tas med. Basert på dette skriver gruppens leder deretter sammen et utkast som kommenteres av gruppens medlemmer. Etter revisjon sendes utkastet for kommentarer til overvåkingsgruppens medlemmer. Vurderingen godkjennes endelig på det siste møtet i overvåkingsgruppen før rapporten avlegges (tentativt slutten av januar 2014).
- Tidsplan for den samlede vurderingen blir som følger: Fredag 27. september: Oppnevning av medlemmer til skrivegruppen. Fredag 1. november: Frist for innsending av momenter fra skrivegruppens medlemmer. Fredag 15. november: Frist for første utkast av vurderingen. Fredag 29. november: Frist for kommentarer fra skrivegruppens medlemmer. Fredag 13. desember: Frist for revidert utkast. Tirsdag 7. januar: Frist for kommentarer fra overvåkingsgruppens medlemmer. Fredag 17.

januar: Frist for utkast som skal legges frem for godkjenning på overvåkingsgruppens møte.

- Det vil lages en rapport bestående av den samlede vurderingen og de detaljerte rapporteringen av de enkelte indikatorene (sistnevnte identisk med det som er rapportert på miljøstatus.no per 1. februar 2014, på samme måte som for Norskehavet i forrige rapport). Denne vil trykkes av Havforskningsinstituttet og finnes som pdf.

9. Faglig påfyll for gruppen: "CHASE - et bra verktøy for vurdering av miljøgiftdata?", ved Norman (NIVA)

- Norman presenterte CHASE, et verktøy for å gi en samlet vurdering av faren med miljøgifter i marine områder.
- Meningen med verktøyet er å hjelpe forvaltning til å fokusere på hvor det er størst grunn til bekymring tatt i betraktning at det er mange stoffer, matrikser og terskelkonsentrasjoner å forholde seg til. I hovedsak krever CHASE to ting: 1) data om konsentrasjoner i en matriks (vann, sediment eller biologisk materiale) eller resultater fra biologisk effektmetoder og 2) en terskelkonsentrasjon hvor overskridelse indikerer en ikke uvesentlig risiko for at skade til miljøet kan oppstå. Metoden har blitt utprøvd i Østersjøen (Baltic Sea Environment Proceedings No. 120A) og i Norsjøen (HARMONY-prosjektet 2011-2012). Et modifisert gjennomsnitt av brøkene konsentrasjon delt på terskel-konsentrasjon blir klassifisert i en av fem klasser for et 20x20km (nær kyst) eller 80x80km (åpent hav) området.
- Positive og negative elementer av CHASE ble presentert og diskusjon i Overvåkingsgruppe etterpå reflektert disse delte synspunktene.

10. Rapport om administrativ status for vedtatte indikatorer for Norskehavet og Barentshavet

- Rapporten var oppe til behandling på forrige møte i overvåkingsgruppen. Det ble da påpekt feil for enkelte indikatorer og behov for et kapittel som summerer opp funnene på en slik måte at de kan brukes i gruppens videre arbeid.
- På møtet ble det lagt frem en revidert versjon hvor de fleste av feilene for indikatorene var rettet og det med bidrag fra Miljødirektoratet var skrevet et oppsummerende kapittel. Fra å være en rapport fra sekretariatet, blir rapporten nå fra hele overvåkingsgruppen. Gruppen skal derfor ha mulighet til å kommentere på rapporten
- Det sendes ut en revidert versjon (der feilene knyttet til indikatorene) er rettet 27. september. Frist for kommentarer til denne er 23. oktober. Sekretariatet fredigstiller deretter rapporten.
- Rapporten gir en oversikt over hva som mangler før indikatorsettene som var vedtatt i forvaltningsplanene for Barentshavet og Norskehavet er fullt ut operasjonalisert. Overvåkingsgruppen vil følge opp arbeidet med å vurdere hvordan behovene for styrket overvåking bør prioriteres. Dette vil gjøres når det er klart hvilke nye indikatorer som skal suppleres for Norskehavet og Barentshavet (se sak 11) og prioriteringer kan gjøres på bakgrunn av det totale behovet for styrket overvåking innen forvaltningsplanene for de to havområdene. Overvåkingsgruppen vil derfor komme tilbake til denne saken.

11. Arbeid med nye indikatorer for Norskehavet og Barentshavet

- Gruppen som arbeider med nye (supplerende) indikatorer for Norskehavet og Barentshavet orienterte om arbeidet. Gruppen har hatt to møter siden forrige møte i overvåkingsgruppen. Gruppen foreslår:
 - Vi skal ikke gjøre en ekstern evaluering fordi problemene med indikatorsettene allerede er godt kjent gjennom flere års arbeid med forvaltningsplanene og eksterne prosjekt som MESMA-prosjektet.
 - Vi ønsker å bruke nordsjørapporten samt se på det som er blitt gjort og gjøres innenfor OSPAR etter at nordsjørapporten rapporten kom i 2012, som et grunnlag for å utvikle nye (supplerende) indikatorer for Norskehavet og Barentshavet. Vi ønsker å legge særlig vekt på å utvikle påvirknings- og effektindikatorer.
- Overvåkingsgruppen sluttet seg til dette og ba om at det i det videre arbeidet tas inn sentrale konklusjoner fra fellesrapporten for Norskehavet og fra evalueringen av de marine indikatorene i MOSJ. Overvåkingsgruppen ba også om at det sikres koordinering mot andre overvåkingsinitiativ, som CBMP og felles norsk-russisk overvåking av Barentshavet i arbeidet.
- Gruppen for nye indikatorer avholdt møte 19. september. Overvåkingsgruppen vil orienteres om konklusjonene herfra.

12. Oppdatering av arbeidsplan

- Ingen merknader til oppdatert arbeidsplan, som legges på sharepoint.

13. Eventuelt

- Gunnar (Miljødirektoratet) informerte om at det blir avholdt en workshop om Tilførselsprogrammet i anledning av at programmet legges ned. Workshopen holdes i Miljødirektoratets lokaler i Oslo 18. november. Møtet vil ta for seg:
 - Viktige resultater fra programmet
 - Drøftelse av veien videre, spesielt hvordan en i forvaltningsplanarbeidet skal få de nødvendige data nå som programmet legges ned.
- Cecilie (NP) ba om at alle sakspapirer samles i et dokument for hvert møte i overvåkingsgruppen. Hun ba også at kun overvåkingsgruppens medlemmer står som mottagere av e-poster til gruppen og at andre oppføres som kopimottagere.

14. Neste møte

- Onsdag 27. November kl 0900 – 1600 (videomøte)

Vedlegg: Oversikt over indikatorer i det vedtatte overvåkingsprogrammet for Nordsjøen og Skagerrak

Indikatorene er vist i tabellen nedenfor. I tillegg til oversikt over indikatorer, er det også angitt referansenivåer og tiltaksgrenser for en del indikatorer. For flere av indikatorene er det behov for videreutvikling av referansenivå og tiltaksgrenser. Oversikten er basert på tabell V3.1 i indikatorrapporten for Nordsjøen og Skagerrak. Det er gjort korrigeringer for feil i denne. Disse står som kommentarer i høyremargen.

Indikator	Referansenivå ¹	Tiltaksgrense
-----------	----------------------------	---------------

¹ Flere av referansenivåene i vedlegg 4 i ind. rapp. er forskjellige fra det som står i de respektive faktaarkene i indikatorrapporten. Har lagt inn forslag etter beste evne.

Indikator	Referansenivå ¹	Tiltaksgrense
FYSISK-KJEMISKE INDIKATORER		
Vannkvalitet		
Partikkelmengde, organisk belastning (målt som O ₂ i bunnvann) og temperatur, faste snitt og stasjoner	Gjennomsnitt sommer og vinter siste 10 år	Ikke relevant
Transport av vannmasser		
Transport av vannmasser, faste snitt og stasjoner	Gjennomsnitt sommer og vinter siste 10 år	Ikke relevant
Havforsuring		
pH, pCO ₂ , metningsgrad for kalkmineralene kalsitt og aragonitt (dypvann)	Gjennomsnitt sommer og vinter siste 10 år	Ikke relevant
Næringsalter		
Konsentrasjoner, faste snitt og stasjoner	Gjennomsnitt sesong-messig transport siste 10 år	Ikke relevant
Tilførsel av næringsalter via vannmasser	Gjennomsnitt sommer og vinter siste 10 år	Ikke relevant
BIOLOGISK MANGFOLD		
Planteplankton		
Biomasse, uttrykt som klorofyll-a, faste snitt	Gjennomsnitt siste 10 år ²	Ikke relevant
Arts sammensetning i fast snitt	Gjennomsnitt siste 10 år	Ikke relevant
Mengde (tall og vekt) i fast snitt	Gjennomsnitt siste 10 år	Ikke relevant
Tidspunkt for våroppblomstring	Gjennomsnitt siste 10 år	Ikke relevant
Frekvens av større oppblomstringer	Gjennomsnitt siste 10 år	Ikke relevant
Dyreplankton		
Biomasse i fast snitt og stasjon	Gjennomsnitt sommer (juni-august) og vinter (desember-	Ikke relevant

² For 5a, b, c endret ref. verdi ift vedlegg i indikatorrapporten

Indikator	Referansenivå ¹	Tiltaksgrense
	februar) siste 10 år	
Artsmangfold i dyreplankton-samfunn i fast snitt	Gjennomsnitt sommer (juni-august) og vinter (desember-februar) siste 10 år	Ikke relevant
Artssammensetning: Bestandsforhold mellom <i>Calanus finmarchicus</i> og <i>Calanus helgolandicus</i>	Gjennomsnitt siste 10 år	Ikke relevant
Bunndyr og bunnsamfunn		
Artssammensetning bløtbunn	Gjennomsnitt siste 10 år	Ikke relevant
Dypvann: Total biomasse dypvannsreke tilgjengelig for trål	Ikke definert	Ikke definert
Dypvann: Rekerekruttering i Norskerenna/ Skagerrak	Ikke definert	Ikke definert
Hardbunn: Forekomst av ødelagt korall og svamp	Ikke definert	Ikke definert
Hardbunn: Tetthet av fastsittende megafauna	Ikke definert	Ikke definert
Fisk		
Total biomasse tobis (havsil)	Definert for de samlede tobisfeltene SA1, SA2 og SA3	B _{pa} definert for de samlede tobisfeltene SA1, SA2 og SA3
Total biomasse brisling	Ikke definert	Ikke definert
Gytebestand (kommersielle fiskebestander): - Nordsjøsild - Torsk - Sei - Hyse - Øyepål - Tobis (havsil)	Fiskedødelighet som ventes å gi stabilt bestandsnivå	Bestanden under biologisk føre-var grense (B _{pa})
Rekruttering av: - Nordsjøsild - Makrell - Torsk - Sei - Hyse - Øyepål	Fiskedødelighet som ventes å gi stabilt bestandsnivå	Bestanden under biologisk føre-var grense (B _{pa})

Indikator	Referansenivå ¹	Tiltaksgrense
- Tobis (havsil)		
Geografisk utbredelse av tobis	Definert i de respektive områdene SA1-SA7	Bestanden underbiologisk føre-var grense (B _{pa}) ³
Sjøpattedyr		
Geografisk utbredelse av nise	Gjennomsnitt siste 10 år	Bestanden > 54 % av miljøets bæreevne ³ her koblet til geografisk fordeling i forvaltningsområdet
Bestandstørrelse for vågehval og nise	Gjennomsnitt siste 10 år	Bestanden > 54 % av miljøets bæreevne,, samlet for hele forvaltningsområdet
Sjøfugl		
diett for sildemåke, toppskarv, storskarv	Ikke definert	Ikke definert
overlevelse, reproduksjon og bestandsutvikling for sildemåke, toppskarv, storskarv, ærfugl	Gjennomsnittlige verdier siste 10 år og evt. eldre data	Ikke definert
Populasjonstrender for sjøfugl	Foreløpig satt generelt lik bestandsstørrelse pr år 2000.	OSPAR økologisk kvalitetsmål
Sårbare og truede arter⁴	Ikke definert	Oppføring i den norske Rødlista
Fremmede arter		
Forekomst rapportert fra databasen "Fiskefunn"	Ingen forekomster	Ved forekomst
MENNESKELIG PÅVIRKNING		
Arealbeslag		
Geografiske data (fiskeri, petroleum og skipstrafikk)	Ikke definert	Ikke definert
Forurensning (se detaljer i Tabell 3.2)		
Atmosfæriske tilførsler av forurensning til Nordsjøen og Skagerrak	Antatt bakgrunnsnivå eventuelt historiske data.	En jevn økning i nivået over tid eller en vesentlig økning fra en prøvetaking til nes
Tilførsler fra land av N og P (norske kilder)	Antatt bakgrunnsnivå eventuelt historiske data.	En jevn økning i nivået over tid eller en vesentlig økning fra en prøvetaking til nes
Tilførsler fra land av	Antatt bakgrunnsnivå	En jevn økning i nivået over tid eller en

Comment [s1]: Punkt 12 a gir den samlede beregningen som inngår i tilstandsrapporter. 15a viser til enkeltbestandene i flere tobisfelt i forhold til Bpa, for å sikre geografisk utbredelse

Comment [G2]: Det er lavt kunnskapsnivå på sårbare og truede arter i forvaltningsplanområdet. Det er også diskutert hvor godt denne indikatoren fungerer for de to etablerte forvaltningsplanene. Dette er en indikator som må utvikles. Det ble ytret ønske om å etablere ny overvåking av parametre som ikke er i bruk tidligere, men som av fagfolkene ble ansett som mer hensiktsmessige for å overvåke utvikling og tilstand.

³ Er dette riktig for geografisk utbredelse?

⁴ Hvorfor skiller ref.nivå og tiltaksgrense seg fra det som ble brukt i de andre forvaltningsplanene?

Indikator	Referansenivå ¹	Tiltaksgrense
tungmetaller og organiske miljøgifter	eventuelt historiske data.	vesentlig økning fra en prøvetaking til neste.
Miljøgifter i sediment og sjøvann Radioaktivitet i sjøvann	Antatt bakgrunnsnivå eventuelt historiske data.	- En jevn økning i nivået over tid eller en vesentlig økning fra en prøvetaking til neste. - Miljøkvalitets-standarder (EQS).
Miljøgifter i biota og sjømat	Antatt bakgrunnsnivå eventuelt historiske data.	- En jevn økning i nivået over tid eller en vesentlig økning fra en prøvetaking til neste. - Miljøkvalitets-standarder (EQS) - Grenseverdier for sjømat
Effekter av miljøgifter: Imposex hos purpursnegl	Normal kjønnsutvikling	OSPAR økologisk kvalitetsmål
Søppel: - Strandsøppel - Flytende søppel - Søppel på bunn	Ingen forekomst av søppel på havoverflaten	Ikke definert
Søppel: Plastpartikler i havhestmager	Ingen plast i magen	OSPAR økologisk kvalitetsmål
Oljesølt sjøfugl (lomvi)	Ingen ilandrevne oljesølt lomvi	Ikke definert. (OSPAR økologisk kvalitetsmål foreligger)
Oljestriper på overflaten	Ingen forekomst	
PÅVIRKNING FRA SEKTORENE		
Petroleumsvirkomhet		
Utslipp til sjø: - Tilsatte kjemikalier og naturlig forekommende miljøfarlige stoffer ⁵ - Radioaktive stoffer - Olje, regulære og uhellsutslipp	Antatt bakgrunnsnivå, eventuelt historiske data.	En jevn økning i nivået over tid eller en vesentlig økning fra en prøvetaking til neste.
Utslipp til luft: ⁶ nmVOC, CO ₂ , CH ₄ , NO _x , SO ₂ , finklinsvolum, sotpartikler	??	En jevn økning i nivået over tid eller en vesentlig økning fra en prøvetaking til neste.
Forurensning av sedimenter (kjemiske parametre, effekter på bunnfauna, areal forurenset)	Regionale referanseverdier	50 mg THC/kg sediment. En jevn økning i forurensningsnivået over tid eller en vesentlig økning fra en prøvetaking til neste.

Comment [G3]: Skal denne med, må "naturlig forekommende miljøfarlige stoffer" defineres klarere. Ellers enig

Comment [G4]: Dette overvåkes og kan sannsynligvis være relevant indikator, men bør vel også relateres til antall utslippspunkter eller til en gitt referansenivå. For seg selv er det vanskelig å relatere til tilstand og tiltak.

⁵ Kjemikalier satt inn i tillegg til olje og radioaktive stoffer for helhetens skyld. Data rapporteres årlig til OSPAR.

⁶ Foreslått tatt med i tillegg til det som står i ind.rapp. for helhetsbilde. Data rapporteres årlig til OSPAR.

Indikator	Referansenivå ¹	Tiltaksgrense
Påvirkning på bunnfauna: ⁷ Areal med påvirket bunnfauna (artsdiversitet)	Lokale referanseverdier fra kontrollstasjoner	En jevn endring i artsdiversitet over tid eller en vesentlig endring fra en prøvetaking til neste.
Vannspøylemåling – effekter av produsert vann: - DNA-addukter i lever fra torsk og hyse - CYP1A i lever fra torsk - PAH-metabolitter i galle fra torsk og hyse	Vannspøylemåling – effekter av produsert vann: - DNA-addukter i lever fra torsk og hyse - CYP1A i lever fra torsk, uttrykt som EROD aktivitet PAH-metabolitter i galle fra torsk og hyse	Bagrunnsnivå (BAC) DNA addukt torsk: < 1,6 addukt per 10 ⁹ nukleotid. BAC DNA addukt hyse: < 3,0 addukt per 10 ⁹ nukleotid BAC EROD i torsk: 145 pmol/mg protein pmol/min/ mg protein S9 Har bakrunnsnivå av PAH metabolitter i galle fra torsk og hyse.
Støy: Undervannsstøy fra seismikk	Naturlig støybilde	Ikke definert
Fiskeri		
Beskatningsgrad (fiskedødelighet) for nordsjøsil, torsk, sei, hyse, øyepål, tobis (havsil)	Fiskedødelighet som ventes å gi stabilt bestandsnivå	Bestanden under biologisk føre-var Bpa ¹ Bpaog Fpa
Bunnkvalitet: Elektronisk fangst dagbok: bunntrållaktivitet	Ikke relevant	Ikke relevant
Bifangst av sjøfugl og sjøpattedyr	Ikke definert	Ikke definert
Bifangst av fiskebestander det ikke fiskes på	Ikke definert	Stans i fisket om innslaget av vernet art blir over lovlig minstemål
Skipsfart		
AIS-data brukes til beregninger av regulære utslipp av olje, produsert mengde søppel, utslipp av kloakk og utslipp til luft.	Ikke definert	Ingen utslipp er tillatt, bortsett fra regulære utslipp av olje i lensevann (tiltaksgrense 15 ppm olje).
Akutte utslipp av olje ⁸	Ingen utslipp	Ikke relevant
Støy	Ikke definert	Ikke definert
Skipsaktivitet: Trafikk (AIS-data) med tankskip og	Ikke definert	Ikke definert

Comment [G5]: Dette overvåkes og kan være relevant indikator

Comment [G6]: Denne er foreslått av OD og påvirkes av om produksjonsvann renses tilstrekkelig før utslipp. Det bør være mulig å få denne utviklet med eksisterende kunnskap og aktivitet. Faktiske grenseverdier og tiltaksgrenser er satt inn. Det er manglende informasjon som også skulle ha vært med i faktaark. Dette er en serie målinger som foretas systematisk og er kanskje en av de mest utviklede og funksjonelle kandidater for påvirkningsindikator.

Comment [G7]: Som jeg forstår det, blir F sett i sammenheng med Bpa og det er sammenheng mellom styrke på bestand som avgjør hva som blir bestemt å være akseptabel F, det er derfor ingen fast bestemt grenseverdi, men beregnes ut fra Bpa. Det vil også settes inn tiltak dersom F høyere enn F_{pa}. Fpa bør være med, for det vil være rart om myndighetene tillater en for høy F så lenge at bestanden faller under Bpa og først da sette inn tiltak. ICES vil i slike tilfeller anbefale reduksjon i F selv om bestanden er over Bpa.

Comment [G8]: Denne er foreslått som indikator på aktivitet og utbredelse på bunnpåvirkende aktivitet men ikke direkte sånn fysisk påvirkning. Det er derfor ikke direkte relatert til forvaltningen, men for å se på eventuell endringer i aktiviteten over tid

Comment [G9]: Har i seg selv liten informasjonsverdi i forhold til endring. Utslippsdata kan tenkes å relateres til sammensetning og motorkraft i skipsflåten som trafikkerer i forvaltningsplanområdet, men Sjøfartsdirektoratet så ingen nytte i en slik indikator

⁷ foreslått tatt med i tillegg til de som står i ind.rapp. for helhetsbilde, men har vi noe grunnlag for det, eller skal vi vente med den? Gir den noe mer enn det vi får fra indikator nr. 30?

⁸ satt inn for helhetens skyld. Data rapporteres årlig.

Indikator	Referansenivå ¹	Tiltaksgrense
andre skip over 5000 bruttotonn		
Andre sektorer		
Utslipp av radioaktive stoffer til sjø fra kjernkraftindustrien	Ikke definert	Ikke aktuelt, utslippsgrenser fastsettes
Utslipp av radioaktive stoffer til sjø fra ikke-nukleær industri	Ikke definert	Ikke aktuelt, utslippsgrenser fastsettes
Forsvaret: Undervannsstøy fra sonar og detonasjoner	Naturlig støybilde (gjennomsnittsmåling over tid)	Ikke definert

Comment [G10]: Forsvaret har god oversikt over slik aktivitet og samler denne informasjonen. Dette er aktivitet som i likhet med seismiske undersøkelser kan ha betydelig påvirkning på fisk og hval særlig. Når det er aktuelt å se på seismikk er dette også aktuelt.